

УДК 165.01-057.87:316.28

© Знанецький В. Ю., 2013.

Знанецький Вячеслав Юрійович

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО АСПЕКТИ СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК

Висвітлюються питання пошуку і дослідження нових педагогічних прийомів, що сприяють формуванню пізнавальної активності студентів, дозволяють застосовувати активні форми навчання та зможуть забезпечити ефективність викладання. Формування комунікативних вмінь при навчанні зокрема іноземним мовам має істотне значення для підвищення якості навчання. Питання, що були розглянуті в цій статті, мають допомогти викладачам при формуванні пізнавальної активності студентів, що в свою чергу сприятиме підвищенню якості навчання.

Ключові слова: *пізнавальна активність, ефективність викладання, сучасні методи навчання, поточний контроль, навчання.*

Зміни, що відбуваються в соціальній сфері нашого суспільства, викликали необхідність формування активної, конкурентноздатної особистості. У зв'язку з цим у сучасній педагогіці вищої школи за останні роки все більшої актуальності набуває проблема підвищення якості професійної підготовки фахівців різних галузей [4]. В сучасних умовах перед викладачем ВНЗ постає завдання пошуку і дослідження нових для нього педагогічних аспектів, котрі зможуть забезпечити

ефективність викладання. Вирішення глобальних проблем, що постають перед викладачами на цьому етапі, а саме: формування особистості, фахівця та громадянина – безпосередньо залежить від здатності творчо підходити до своєї справи, вирішувати педагогічні проблеми нестандартним способом [2].

Сучасному викладачу необхідно виявити такі особливості його педагогічної діяльності, які сприяють формуванню пізнавальних інтересів студентів, дозволили б застосувати активні форми навчання, тобто сприяли б вдосконаленню педагогічної компетентності самого викладача. Виникає необхідність в розробці і дослідженні методологічних основ забезпечення ефективності викладання, у виявленні структурних компонентів особистості викладача, які сприяли б підвищенню рівня його педагогічної майстерності.

Метою статті є обґрунтування засобів педагогічного стимулювання пізнавальної активності студентів в процесі формування в них комунікативних навичок. Об'єкт дослідження: процес пізнавальної діяльності студентів.

Якість навчання у ВНЗ невід'ємна від ефективності навчальної діяльності викладача і активізації самостійної пізнавальної роботи студента. Особливу увагу ми маємо приділити раціональній організації процесу навчання студентів молодших курсів, що ще не мають достатніх навичок самостійної роботи. Проблема управління учбовою діяльністю, її організація, розглядалася в роботах багатьох вчених-педагогів та психологів: Ю. К. Бабанського, Л. Г. Вяткіна, В. В. Давидова, Л. С. Виготського, П. Я. Гальперина, А. Н. Леонтьєва, В. А. Мороза та інших.

Пропонувалися різні методи, які мають сприяти адаптації студентів на початку навчання у ВНЗ. Проте її рішення в цілому далеко від оптимального і вимагає уточнення у кожному конкретному випадку. Успіх навчання, як відомо, залежить від правильного визначення цілей і змісту навчання, а також від способів досягнення цілей, тобто методів навчання. Видатний радянський педагог А. С. Макаренко сформулював ті положення, що стали загальноновизнаними: кожен педагогічний засіб може бути корисним або шкідливим, неефективним або дієвим залежно від конкретних умов; здійсненню педагогічної мети служить система педагогічних засобів; вона не може бути встановленою раз і назавжди, вона змінюється і розвивається; уся педагогічна робота має бути активним, наполегливим, рішучим спрямуванням до поставленої мети [3].

Викладачу ВНЗ необхідно добре знати сучасні методи навчання, їх особливості і умови ефективного застосування [5], тоді він може вибирати найбільш відповідні методи, домагаючись з їх допомогою бажаної педагогічної дії. Основний критерій вибору методики

навчання – її педагогічна ефективність, тобто кількість і якість засвоєних знань, які треба оцінювати з урахуванням витрачених викладачем і студентами зусиль, засобів і часу [1].

Проблема досягнення успіху навчання студентів, що цікавить нас, розглядається вченими як засіб розвитку узагальнених умінь, пізнавальної активності і самостійності. Динаміка зростання пізнавальної активності пов'язана з підвищенням рівня інтересу студента до предмета, що вивчається. Існує ряд досліджень цієї проблеми не лише вченими педагогами але й психологами. Вибір методики педагогічного стимулювання залежить від особливостей самого викладача як фахівця, вченого та педагога. Оскільки універсальних оптимальних методів і дидактичних умов, які можна було б використати завжди і усюди, не існує, викладач має самостійно вибирати систему педагогічного стимулювання та визначати конкретну сферу її застосування. Чим краще викладач знає свою дисципліну, володіє педагогічними і психологічними закономірностями процесу навчання, тим більше вірогідності того, що він вибере найбільш ефективну в педагогічному відношенні систему навчання.

Психологами (П. Я. Гальперин, С. Л. Рубінштейн, Н. Ф. Талізін) встановлено, що неодмінною умовою розвитку пізнавальної активності є включення особи в самостійний процес пізнання і показана роль педагогічного стимулювання як засоби дії на успішність пізнавальної діяльності.

Пізнавальна активність є властивістю особи, що характеризується через систему стійких мотивів, у рамках якої особливу роль починають грати пізнавальні інтереси.

З іншого боку пізнавальна активність – це якісна особливість самої діяльності, що проявляється інтенсивністю і напруженістю, а також своєрідністю використовуваних методів і прийомів пізнання.

З точки зору кінцевого результату, пізнавальна активність проявляється в знаннях, придбаних особою, в змінах системи поглядів, переконань, вчинків, які відбуваються в людині завдяки розгортанню її пізнавальної діяльності.

Пізнавальна активність може проявитися на основі будь-якого початкового рівня розвитку і, завдяки системі мотивів, сприяє динаміці розвитку особистості. Дослідження пізнавальної активності входить в дослідження когнітивної сфери і містить два основні компоненти: діяльність, стимулююча і ефективно залучаюча до процесу пізнання; а також можливість інтеграції цієї діяльності в життя, за посередництва організації освітнього процесу.

Ефективне і успішне навчання можливо за умови педагогічного стимулювання пізнавальної активності, організації педагогічного

процесу, як спільної діяльності індивідуальної і одночасно колективної, тоді, коли чітко визначені особисті і колективні цілі навчання, засоби, методи і форми досягнення цих цілей, коли немає необхідності в примусі, оскільки в таких умовах включається пізнавальна мотивація і мотивація досягнення результату.

В процесі навчання інтерес студентів фіксується на предметі, який раціонально організований, в якому вони роблять відчутні, очевидні для них самих успіхи.

Процес педагогічного стимулювання складний за своєю природою і містить в собі взаємодоповнюючі складові різних типів. Розглянемо деякі з них:

1. Стимули, пов'язані зі змістом учбового матеріалу ми характеризуємо як інформаційно-змістовні. Це інформація, яка міститься в фрагментах лекцій і навчальних посібників, та в інших засобах навчання, з якими працює студент.

2. Організаційно-управлінські стимули – це прийоми і засоби спонування пізнавальної активності, які викладач використовує в процесі організації; діяльності групи студентів: різні форми групової роботи, типи побудови практичного зайняття, способи диференціації учбового матеріалу і пред'явлення завдань, контроль та корекція дій студентів і так далі.

3. Емоційні стимули можуть застосовуватися педагогом як під час лекцій, так і під час практичного заняття (похвала, загальна зацікавленість, бажання показати себе однокурсникам з кращої сторони), переживання успіху у разі зростання балів оцінки, у позаурочних заходах, присвячених предмету; у взаємній задоволеності результатом; у атмосфері емоційного комфорту.

Головна мета оцінювання в освітньому процесі – стимулювати розвиток пізнавальної активності, пізнавального інтересу. Безперервна оцінка для студента є стимулюючим чинником, оскільки посилює, зміцнює, конкретизує мотиви розвитку його учбових і пізнавальних інтересів і, як наслідок, пізнавальної активності, наповнює його вірою у свої сили і надією на успіх. Виявивши класифікацію рівнів пізнавальної активності студентів, можна здійснити стимулювання переходу по ланцюжку рівнів від нижчого до вищого. Організація, розробка і обґрунтування методики проходить поетапно:

1) вибір прийомів і методів педагогічного стимулювання пізнавальної активності студентів;

2) їх авторське удосконалення, адаптація до конкретних умов ВНЗ, інтеграція в учбовий процес;

3) створення методики безперервного посередництва, стимулюючого динаміку переходу по рівнях пізнавальної активності;

Збірник наукових статей

4) оцінка впливу педагогічного стимулювання пізнавальної активності студентів на ефективність процесу навчання.

Діяльність людини впливає на розвиток його особистості, свідомості, пізнавальних навичок, пізнавальної активності. Проте для діяльності, а тим більше для пізнавальної активності, потрібна мотивація. Мета нашого дослідження – забезпечити ефективність педагогічного стимулювання пізнавальної активності в процесі навчання. Мета студента на першому етапі – отримати високу оцінку по складному предмету, скласти іспит, який здається недоступним. Якщо включається пізнавальна активність, то вона залучає нові знання вміння і навички, необхідні для успішної здачі іспиту.

Висновки. Аналізуючи усе вище вказане переконуємося в тому, що ефективність педагогічного стимулювання пізнавальної активності забезпечується всією сукупністю психолого-педагогічних умов: адекватними формами організації учбової діяльності студентів, використанням безперервної накопичувальної оцінки, диференціацією самостійної роботи студентів, раціоналізацією подання лекційного матеріалу, сприятливим психологічним кліматом учбового процесу, наявністю дидактичних засобів, які полегшують сприйняття предмета, створенням професійно-орієнтованого середовища.

Пізнавальна активність проявляється в інтенсивності і напруженості пізнавальної діяльності, в саморегуляції, у використанні нових для суб'єкта прийомів і методів, в придбанні нових знань, умінь і навичок.

Література

1. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / С. И. Архангельский. – М. : Высшая школа, 1976. – 199 с.
2. Білоус В. Т. Основи організації та методики викладання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк, С. Я. Цимбалюк. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 146 с.
3. Макаренко А. С. Сочинения / А. С. Макаренко. – М., 1966. – Т.7.
4. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті : Указ Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002 р. // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 1-4.
5. Рогинский В. М. Азбука педагогического труда (Пособие для начинающего преподавателя технического вуза) / В. М. Рогинский. – М. : Высшая школа, 1990. – 112 с.

Вячеслав Знанецкий. К вопросу об аспектах стимулирования познавательной активности студентов при формировании коммуникативных навыков.

Освещаются вопросы поиска и исследования новых педагогических приемов, которые способствуют формированию познавательной активности студентов, позволяют применять активные формы обучения и смогут обеспечить эффективность преподавания. Формирование коммуникативных умений при изучении в частности иностранных языков имеет существенное значение для повышения качества обучения. Вопросы, которые были рассмотрены в настоящей статье, должны помочь преподавателям при формировании познавательной активности студентов, что в свою очередь будет способствовать повышению качества обучения.

Ключевые слова: познавательная активность, эффективность преподавания, современные методы обучения, текущий контроль, обучение.

Vyacheslav Znanetsky. Aspects of stimulation of a cognitive activity of the students in the process of formation of communication skills.

The questions of researching and looking for the new pedagogical methods, which help to form a cognitive activity of the students, apply active forms of education and guarantee the efficiency of teaching, are highlighted in the article. The formation of communication skills in the process of foreign languages studying has a great value for the improvement of the quality of education. The questions which were examined in the article should help the teachers to form a cognitive activity which will encourage improvement of the quality of education.

Key words: cognitive activity, efficiency of teaching, modern methods of teaching, assessment process, education.

Надійшла до редколегії 28.03.2013